

Droomtheater Community Art

Kunsteducatie op wijkniveau

Vanuit een verbouwde keukenshowroom in het centrum van Rotterdam begon het Droomtheater in 1990 met het maken van kleinschalige, laagdrempelige producties. Na 10 jaar verhuisden zij op verzoek van de bewonersorganisatie Het Nieuwe Westen naar een leegstaande groentewinkel en twee jaar later namen zij door bemiddeling van kindergroepen, de deelgemeente Delfshaven en de woningcorporatie een ex-junkenspand in gebruik. In 2002 vond verhuizing plaats naar de andere Maasoever. Aan de Oranjeboomstraat in Feijenoord werd een slooppand betrokken. Partners hierbij waren de Dienst Kunst en Cultuur en de afdeling Jeugd, Onderwijs en Samenleving van de gemeente Rotterdam en de woningcorporatie. Vanaf 1 januari 2011 is geen vaste locatie meer onderhouden. Het ad hoc werken op verschillende plekken ten huize van de brongroepen is aantrekkelijker voor het organiseren van repetities, voorstellingen of het geven van cursussen. Deze vorm van co-creatie impliceert medeverantwoordelijkheid en een commitment van de partners. Bovendien komt hiermee het mede eigenaarschap van betrokkenen beter in beeld.

Op 28 november 2012 jl. was Droomtheater een middag te gast bij zorgcentrum de Steenplaat om de muziektheatervoorstelling "Het Carnaval der Dieren" uit te voeren. Aldaar waren medewerkers van de afdelingen Verzorging en Activiteitenbegeleiding van het bejaardentehuis, 45 kinderen en een team vrijwilligers van CJV (de Christelijke Jeugdvereniging Feijenoord) aanwezig ter gelegenheid van Sinterklaas. Voor de oudere bewoners van het zorgcentrum hebben de kinderen van CJV bij de muziek 'Het Carnaval der Dieren' van Saint Saëns, een Chinees schaduwspel opgevoerd, onder leiding van poppenspeler Frans Hakkemars en vertelster Joanne Oussoren. Ook namen enkele kindergroepen uit andere Rotterdamse wijken deel. Zij volgden allemaal drie voorbereidende workshops. Deze bijeenkomsten werden afgesloten met de schimmentheatervoorstelling. De muzikale klanken van het professionele muziekensemble 'A Piacere', onder leiding van dirigent Ghislain Bellefroid, vielen zowel bij de ouderen als bij de vrijwilligers en de kinderen goed in de smaak.

Onbekendheid met elkaars cultuur

Omdat al deze verschillende groepen deelnemers elkaar niet kennen en vaak ook niet bekend zijn met elkaars culturele tradities, vond Droomtheater het belangrijk om in de wijk een uitvoering te organiseren waar Sinterklaasliedjes gezongen zouden worden, waar Europese klassieke muziek zou klinken, waar kinderen zouden kunnen deelnemen aan workshops en uitvoering van de schaduwtheater voorstelling. Bovendien zouden Jan Klaassen en Katrijn met een kort voorprogramma daarbij zijn. Dit alles kreeg gestalte met het doel de onbekendheid met elkaars cultuur te transformeren in een collectieve identiteitsvernieuwing. Weinig bewoners in Feijenoord weten wie Sinterklaas eigenlijk is. De goedheiligman is bekend bij oudere Nederlanders maar dat is een luttel clubje in vergelijking met de grote groepen nieuwe Nederlanders die zich inmiddels in dit gebied hebben gevestigd. Zo vergaat het ook Jan Klaassen en Katrijn. Alleen de ouderen kennen hen van live optredens en jongeren van de film van Ome Willem op TV. Voor beide groepen geldt dat zij niet of nauwelijks bekend zijn met klassieke, westerse muziek. In de reguliere programmering van het zorgcentrum komt het in elk geval niet voor. Ook de eeuwenoude traditie van het Chinese schimmentheater is welhaast een ieder onbekend.

Eigentijdse toepassing

Kinderen uit de wijk hebben speciaal voor de bewoners van De Steenplaat, een zorgcentrum in de wijk Feijenoord, een schimmenspel ingestudeerd op de muziek van Carnaval der Dieren. Workshop docente Annie Katsura Rollins uit de Verenigde Staten is wereldwijd specialiste op het terrein van schaduwspel zoals dat vroeger in de Chinese plattelands gemeenschappen werd uitgevoerd. Zij studeerde in China de traditionele vorm van dit bijzondere soort poppentheater en is bovendien zeer geïnteresseerd in eigentijdse toepassingen. Zij reisde door de Hutongs van Peking met een projectiescherm gemonteerd op de bagagedrager van haar fiets en liet kinderen meedoen met het poppenspel en het verhalen vertellen. Het Droomtheater nodigde Annie uit om met de enthousiaste knutselkinderen van de Feijenoordse jeugd vereniging, het CJV, een voorstelling te maken, geïnspireerd op het traditionele Chinese schaduwspel.

Een live optreden van muziekensemble 'A Piacere' was de spil waar omheen de verschillende brongroepen werden geformeerd. Het professionele nivo van de musici, hun repertoire en de werking die daarvan uit ging, vormden een belangrijke basis en inspiratiebron voor alle deelnemers. Inzet van kwalitatief hoogwaardige kunstenaars heeft zonder twijfel altijd een verhogend effect op de kwaliteit van de uitvoering van een project. De samenwerking met échte musici die op échte instrumenten spelen met een échte dirigent, heeft op veel kinderen diepe indruk gemaakt. Bovendien waren er de professionele poppenspelers Frans Hakkemars en de talentvolle Annie Rollins gedurende de workshops aanwezig om de kinderen te inspireren.

Videofilms

Droomtheater is bekend met het verfilmen van een dergelijk proces. In 2003 is in Delfshaven "Het Wintersprookje van Shakespeare" opgenomen, een poppenkast voorstelling door en voor kinderen uit de Pupillenstraat in het Nieuwe Westen in Rotterdam. Zij kwamen gedurende een jaar lang één maal per week in het Droomtheater bij elkaar om te repeteren, te leren en te oefenen. Dezelfde groep nam ook deel aan een kranslegging met bewoners, bij een gevelsteen ter nagedachtenis aan oorlogsslachtoffers van WO II. Kinderen woonden het ritueel bij van de jaarlijkse oorlogsherdenking op 4 mei en interviewden een voormalig verzetstrijdster. Hiervan is eveneens een videofilm gemaakt: "Monumenten en Gedenken" in 2005.

'Informal learning'

De makers willen in 2013 graag doorgaan met de kinderen die de workshops schaduwtheater hebben gevolgd. Ze verheugen zich erop om na deze eerste kennismaking met klassieke muziek en Chinees schaduwspel, een vervolg traject te ondernemen. Een optimaal resultaat kan worden bereikt met kinderen van 6 tot 8 jaar in kleine groepen van maximaal 12 tot 15 kinderen. Het lijkt een aantrekkelijke uitdaging die enorm verrijkend kan werken: buiten schooltijd meer leren over muziek, meer muziek beluisteren en daarbij repeteren met het uit te voeren poppenspel. Deelnemers kunnen zelf de poppen maken en bespelen, teksten inoefenen en ook buiten de wijk met elkaar gaan optreden. Tijdens de evaluaties hebben alle betrokken wijkpartners, de daarbij behorende beroepskrachten en vrijwilligers te kennen gegeven graag een vervolg te zien op wat er in gang is gebracht. Vrijwilligers geven aan zich hiervoor in te willen zetten.

Een 'informal learning' traject, het creëren van interculturele, educatieve elementen buitenschools, met begeleiding en scholing voor vrijwilligers, vindt Droomtheater belangrijk. Het zijn geschikte instrumenten op buurt- en wijkniveau om te werken aan een collectieve identiteitsvernieuwing. Onlangs maakten twee medewerkers van Droomtheater, de artistiek leidster en de poppenspeler, een tournee door China en presenteerden daar de eerste vruchten van dit 'community art' proces in Feijenoord.

China tournee

Zes uitvoeringen van de voorstelling 'Vrolijke Frans' en twee vertoningen met nabesprekingen van de film "Public Familiarity" in Feijenoord werden uitgevoerd in China, in 2012. Er bleek daar veel interesse te bestaan voor eigentijdse toepassingen van zowel westerse - als niet-westerse poppentheaterculturen. Naast de noodzaak van collectioneren en beheer bleek er vanuit de museale sfeer grote belangstelling voor moderne vormen van cultuurparticipatie met poppen en verhalen te bestaan. De voorstelling 'Vrolijke Frans' die in Feijenoord werd gerestyled en opnieuw geregisseerd plus de film die daarover is gemaakt, trokken grote aandacht. De interactieve, mobiele werkvorm intrigeerde het publiek en men was onder de indruk van de ongecompliceerde wijze van spelen in combinatie met het organiseren van workshops op de groene landjes en de diverse buiten speelplaatsen in Feijenoord.

Cultureel erfgoed in transitie

Chinese lichtbeelden zijn actueel in Rotterdam. In het Euromast park en de route daarheen vanaf het Centraal Station waren tijdens de wintermaanden, kleurrijk verlichte Chinese beelden te zien. Draken, zwanen en lelies dreven op het water in de singels en de vijver van het park. De figuren werden gemaakt door een groep van 40 kunstenaars die door Rotterdam Festivals vanuit China is ingevlogen. Zij hebben in enige weken tijd deze verzameling beelden geconstrueerd en geplaatst. Deze poppen brachten de omgeving in een sprookjesachtige sfeer doordat ze van binnenuit verlicht werden. Een aangename verrassing om te zien dat de schaduwpoppen die in het Droomtheater zijn gemaakt duidelijk herkenbare overeenkomsten vertoonden met de levensgrote lichtsculpturen. Daarbij kan worden opgemerkt dat de twee uitingen van eigentijdse toepassingen zijn afgeleid van het traditionele Chinese schaduwspel met kleurrijk beschilderde leren poppen. Droomtheater is er trots op dat kinderen in Feijenoord, die van huis uit niet gestimuleerd worden om culturele attracties te bezoeken, via onze workshops kennis konden opdoen en actief deelnemen aan licht- en schaduwspel van vijfduizend jaar oud cultureel erfgoed.

Cultuurparticipatie

Sinds de oprichting in 1990 heeft cultuuratelier het Droomtheater publiek actief laten deelnemen en betrokken bij projecten. Omwonenden namen deel aan producties, bewonersorganisaties participeerden in projecten en scholen werden betrokken. Het werken met poppen en verhalen dateert al vanaf 1993 toen een eerste schaduwspel gemaakt is op basis van het verhaal van Don Quichot.

Voor het eerste grootstedelijke initiatief om WO II te herdenken (1995) en vrijheid te vieren performde Droomtheater een interactief verhaal over de Trojaanse oorlog. In 1998 begint een langdurige samenwerking met het Amsterdamse kinderfilmfestival Cinekid. Als onderdeel van "the digital playground" co-produceerden zij video-animatie-installaties. De "digitale poppenkast" werd ook in Rotterdam uitgevoerd in Ahoy ter gelegenheid van Kids'Adventure, een mega speelpark voor kinderen gedurende de zomervakantie. Het daarop volgende seizoen sprak de gemeente Rotterdam zijn voorkeur uit voor programmering met nieuwkomers, waarmee bepaalde stadswijken inmiddels volstroonden. De digitale poppenkast was daarvoor nogal begroetelijk en Droomtheater besloot om terug te vallen op werken met kosteloos materiaal. Zo kwamen Jan Klaassen en Katrijn, gemaakt van toiletrolletjes en papier maché weer terecht op de scene in de volksbuurten van Rotterdam.

In 1997 is in Vietnam de film 'Waterpuppets' opgenomen. Deze film gaat over Theu, de bekende collega van Jan Klaassen die zijn verhalen placht te vertellen in Aziatische rijstvelden. Er is bewust gekozen om dit verhaal op te nemen in het kinderbad van een klein sportpark in de provinciestad Hué. Bewoners, meest moeders met kinderen, konden daar gratis voorstellingen bijwonen met de poppenspeler praten en zijn houtbewerkingsatelier, waar hij de poppen maakte, bekijken.

Euro 2000, het voetbal toernooi, ondersteunde financieel 'De Pythiade', een sport- en spel - programma gecombineerd met theater en verhalen, geïnspireerd op de Oude Grieken. Vanuit de achterzijde van een slooppand werd een voorstelling gespeeld voor publiek in de zaal en tegelijkertijd voor burens die zaten in de tuinen en op de balkons aan de achterzijde. Behalve kijken en luisteren nam het publiek actief deel aan de bijbehorende spelprogramma's, bijvoorbeeld een skippybal race waarbij Zeus een prinsessenpop op zijn rug veilig naar de overkant moest weten te brengen. Ook scholen en buurtorganisaties uit de wijk deden daaraan mee. Een jaar later werd het project opgenomen in het programma van Rotterdam Culturele Hoofdstad 2001 waarbij sterk de nadruk kwam te liggen op activiteiten in en vanuit de Rotterdamse wijken. Europa als richtlijn in beleid werd zichtbaar, de animo voor cultuur en participatie vanuit de wijken groeide en de toenmalige grote kunstpaleizen kregen minder aandacht dan ze hadden verwacht. Een 'very hot issue' werd: "Gaat Feyenoord naar het Boymans of komt het Boymans naar Feyenoord?" Niemand had toen nog enig idee hoe dat proces zich zou gaan voltrekken.

In 2008 heeft Droomtheater ervoor gekozen om poppentheater als medium in de wijk Feijenoord in te zetten als kunsteducatie. In de daaropvolgende jaren zijn 40 voorstellingen per jaar door spelers uit binnen- en buitenland georganiseerd. Om de voorstellingen heen zijn op het gebied van kunsteducatie bijeenkomsten en workshops uitgevoerd.

Sinds 2011 is er gewerkt met muziekensemble "A Piacere" in combinatie met poppenspel. 'Het verhaal van de soldaat' van Strawinsky, een muziektheater- en vertelvoorstelling met poppen, en de eerder beschreven familievoorstelling 'Het Carnaval der Dieren' met schaduwspeltheater staan op het repertoire om te presenteren in binnen- en buitenland.